

ՄԱՏԹԷՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ

ՔԱՐՈՉ ԱՅՆ ԽՕՍՔԻՆ ՄԱՍԻՆ,
ՈՐ Կ'ԸՍԷ. «ՄԻ՛ ՇՆԱՐ. ՄԻ՛ ՑԱՆԿԱՐ»¹

Քիտելի է, թէ երեւելի արարածները Աստուծոյ անճառ գիտութիւնը կը յայտնեն, որովհետեւ ծառերը կը տեսնենք, որ տակի կողմէն՝ երկրի սիրտին մէջ բազմաթիւ մացառներ սփռած ունին եւ անոնցմէ հաւաքուած են, հաւաքուելով մէկ բունի վրայ եւ այնտեղէն բարձրացած. ու բազմաթիւ ճիւղերու եւ մանրամասն ոստերու ու տերեւներու կը բաժնուին, նոյնպէս է աստուածային խօսքերուն խորքը, որ իր մէջ բազմաթիւ բազմամաս ամբարուած իմաստներ ունի, եւ նոյնը մէկի մէջ հաւաքուած, դուրս եկած է մեր լսելիներուն, եւ մեր միտքին մէջ բազմաճիւղ կը դառնայ, սակայն այս իմաստները նոյնը չեն, որ մենք կ'իմանանք, թէ եւ անկէ է, սակայն՝ այլ է այս իմացուածը եւ այլ՝ անորը, ինչպէս ծառին ճիւղերը մացառ չեն, թէ եւ երկուքն ալ ծառէն են, որովհետեւ աստուածային իմաստները անեղ, խոր եւ ծածուկ են մեր մէջ, ու կնճռոտ, իսկ մերը՝ եղական, յայտնի ու քիչ: Այդ պատճառով ոմանք իմացան, թէ միեւնոյն բանն է շնութիւնն ու ցանկութիւնը՝ տկարացած ըլլալով Տիրոջ խօսքէն, որ կ'ըսէ, թէ՝ «ո՛վ որ ցանկութեամբ նայի ոեւէ կնոջ՝ արդէն իսկ շնութիւն ըրած կ'ըլլայ»², որ պէտք չէ զանց ընել, այլ՝ պէտք է զանազանել, որպէսզի Աստուծոյ խօսքը անհասկնալի չերեւայ ու կրկնուի:

Եւ գիտելի է, թէ ցանկութիւնը բոլոր մեղքերուն արմատն է, իսկ շնութիւնը՝ մեղքերուն մէկ մասնիկն է:

Երկրորդ, քանի որ ցանկութիւնը սիրտին մէջ է, իսկ շնութիւնը՝ մարմինէն դուրս, որովհետեւ թէ եւ Տէրը այնտեղ կ'ըսէ սիրտին մէջ շնալ, «այնտեղ»՝ ցանկութեան փափաքին մասին կ'ըսէ, որուն կամքը հաւանեցաւ, սիրտին մէջ կը կատարուի, թէ եւ մարմինը դուրս մնաց, սակայն շնութեան յարակցութիւնը առանց մարմինի չըլլար:

Երրորդ, քանի որ ցանկութիւնը բարի բաներու մասին ալ յաճախ կ'ըլլայ, իսկ շնութիւնը՝ ո՛չ երբեք:

¹ Բ. Օր. Ե. 17. Մատթ. Ե. 27. Մարկ. Ժ. 17. Ղուկ. ԺԸ. 20:

² Մատթ. Ե. 28:

Չորրորդ, որովհետեւ ցանկութիւնը հոգիի մեղք է, իսկ շնութիւնը՝ մարմինի:

Հինգերորդ, քանի որ ցանկութիւնը ծածկաբար է, իսկ շնութիւնը՝ յայտնի:

Վեցերորդ, որովհետեւ ցանկութիւնը առանձինն, մէկ անձի մեղք է, իսկ շնութիւնը երկու անձերուն՝ մէկ մեղքի մէջ:

Եօթներորդ, քանի որ ցանկութիւնը առանց շնութեան ախտ չի հաներ, իսկ եթէ շնութիւն պատահի առանց ցանկութեան՝ ախտ կը հանէ:

Ութերորդ, որովհետեւ ցանկութիւնը բանականներուն յատուկ է, ինչպէս կ'ըսէ. «Անօրէն իշխանը աստուածանալ ցանկացաւ»³, իսկ հրեշտակը Դանիէլին կ'ըսէր. «Յանկալի մարդ»⁴, իսկ շնութիւնը անբաններուն [յատուկ] է:

Իններորդ, քանի որ ցանկութիւնը առանց բնազդի կը շարժի, եւ այդ յայտնի է մարդէն. իսկ շնութիւնը բնազդէ՝ ինչպէս յայտնի է անասուններէն, որովհետեւ միշտ չեն ցանկար, այլ՝ երբ բնութիւնը [բնազդը] կը պահանջէ:

Տասներորդ, քանի որ ցանկութեան բազմաթիւ ըլլալը այն է, որ մեղքի մէջ չէ, իսկ շնութեան գործը երբեք չարդարանար, որովհետեւ անասնական է: Հետեւաբար, յայտնի դարձաւ, թէ ա՛յլ է շնութիւնը եւ ա՛յլ՝ ցանկութիւնը:

Եւ գիտելի է, թէ այս խօսքին ժխտող է: Աստուած մեր անդամներուն բոլոր մասունքները կը խրատէ, որովհետեւ այն որ ըսաւ՝ «սուտ վկայութիւն մի՛ տար»⁵, ատիկա գլուխին է, քանի որ խելքը այնտեղ է:

Իսկ այն որ ըսաւ, թէ՝ «մի՛ սպաննեալ»⁶, ատիկա սիրտին է, քանի որ բարկութիւնը այնտեղ է, ուրկէ կու գայ սպաննութիւնը: Իսկ այն որ կ'ըսէ՝ «մի՛ շնար», երիկամներուն է, որովհետեւ ախտը այնտեղէն կ'ելլէ:

Իսկ այն որ կ'ըսէ՝ «մի՛ գողնար»⁷, ատիկա թոքին է, որովհետեւ ան ուրիշին իրը կը ներգործէ՝ միշտ դուրսէն դէպի ներս քաշելով օդը, ու կ'ալակերպէ դուրս փչելով:

³ Հմմտ. Առակ. ԻԴ. 12:

⁴ Տէն Դան. Թ. 23. (Աշխարհաբար թարգմանութիւններուն մէջ թէ՛ արեւելահայերէն եւ թէ՛ արեւմտահայերէն, «ցանկալին» «սիրելի» թարգմանուած է):

⁵ Մատթ. ԺԹ. 19: Մարկ. Ժ. 19: Դուկ. ԺԸ. 20:

⁶ Մարկ. Ժ. 19:

⁷ Բ. Օր. Ե. 19: Դուկ. ԺԸ. 20:

Իսկ որ կ'ըսէ՝ «մի՛ ցանկար»⁸, ասիկա լեարդին է, քանի որ ցանկութիւնը այնտեղ է:

Դարձեալ, որովհետեւ հոգիին մասունքները երեք են՝ խօսք, ցասում եւ ցանկութիւն: Արդարեւ, երեքին ըսելով՝ հոգիին մասունքները կը յարդարէ, իսկ գողութիւնն ու շնութիւնը մարմինինն է, կ'ըսէ:

Այստեղ տարակոյս կը ծագի, թէ ի՞նչ պատճառով էր, քանի որ բոլոր արարածները մէկ մարդու կու տան, ցանկութիւնը չի՛ յագենար, ինչպէս ծակ կարասը, որ երբեք չի՛ լեցուիր:

Այս պատճառով կ'ըսեն վարդապետները:

Այսքանը այս մասին:

ՂԱՐՁԵԱԼ ՄԱՏԹԵՈՍ ՎԱՐՂԱՊԵՏԻՆ ՔԱՐՈԶԸ՝ «ՄԻ՛ ԳՈՂՆԱՐ»⁹ ԽՕՍՔԻՆ ՄԱՍԻՆ

Գողութիւնը երկուքի կը բաժնուի՝ հոգեւորի եւ մարմնաւորի: Հոգեւորին մասին յետոյ պիտի ըսենք: Իսկ մարմնաւորը երկուքի կը բաժնուի՝ յայտնի եւ ծածուկ: Յայտնին շատ [տեսակներու] կը բաժնուի:

Նախ՝ անոնք են գողեր, որոնք ճանապարհի վրայ, անտառներու մէջ եւ լեռներու կիրճերուն նստած՝ հանդիպողներուն յայտնապէս կը յափշտակեն, որոնց գիւղացիները «ճարամի» կ'ըսեն:

Երկրորդ, անոնք են յայտնի գող, որ որպէս գող բակերուն մէջ կը նստին եւ ըստ իրենց կամքին կը ծախեն, ինչքան հաճոյ է իրենց՝ անմեղներէն խլելով, որոնց անունը՝ «գող բակ» յայտնի կը դարձնէ, եւ քանի որ առնողները կու տան, որովհետեւ կարիքի մէջ կ'ըլլան, իսկ անոնք կ'առնեն իրենց չափազանց անհաւատութեան պատճառով:

Երրորդ, անոնք կը կոչուին յայտնի գողեր, որոնք իշխաններ են ու կաշառքով կը գործեն, իսկ այսպիսի գողութիւնը կրկնակի է, որովհետեւ մէկով ծածկաբար իրենց մօտ կ'առնեն, իսկ միւսով՝ յայտնապէս կը յափշտակեն, որոնց մասին Եսային կը գանգատի. «Անոնց իշխանները գողերուն գողակից են»¹⁰:

Չորրորդ, անոնք կը կոչուին յայտնի գող, որոնք ուխտերու առաջնորդներ եղած են եւ իրենց միաբանածներուն կը զրկեն ու ինչ որ անոնց

⁸ Բ. Օր. Ե. 21:

⁹ Բ. Օր. Ե. 19. Ղուկ. ԺԸ. 20:

¹⁰ Հմմտ. Ես. Ա. 23: